

United Nations Development Programme: Human Development Report 2005, International cooperation at a crossroads: Aid, trade and security in an unequal world.

*Oxford: Oxford University Press, 2005; 260 blz.; \$ 22,95 (paperback)
ISBN 0-19-522146-x*

De armoede halveren, alle kinderen naar school en minder kindersterfte voor 2015; dit zijn enkele punten van de in 2000 door 189 landen afgesproken millenniumdoelen. Aan de vooravond van de wereldtop in New York (14-16 september jl.) ontvingen de wereldleiders het *Human Development Report 2005* van het VN-ontwikkelingsprogramma UNDP, met daarin een confronterende inschatting van het menselijk lijden door het niet-halen van de internationaal afgesproken doelen voor de bestrijding van honger en armoede. Volgens het *Human Development Report 2005* zal alleen al het aantal onnodige sterfgevallen de komende tien jaar vele tientallen miljoenen bedragen. Ook toont het *HDR* aan dat, hoewel er mondiaal gezien vooruitgang is geboekt, veel afzonderlijke landen steeds verder achterop zullen raken. Om aan de afspraken van 2000 te voldoen, moeten er snelle en ingrijpende beleidsveranderingen komen op het terrein van ontwikkelingshulp, handel en veiligheid. Dit rapport biedt een duidelijke waarschuwing: de millenniumdoelen zijn te bereiken, maar als we op de huidige voet doorgaan, worden zij zeker *niet* gehaald. De auteurs benadrukken dat ontwikkeling in essentie een zaak van regeringen van de ontwikkelingslanden zelf is. Hierbij gaat het om het rechte trekken van ongelijkheden, het respecteren van mensenrechten, het bevorderen van investeringen en het uitroeien van corruptie. Het rapport richt zich ook specifiek op de rol die rijke landen moeten spelen. (*L.H.d.J.*)

Roland Dannreuther (red.): European Union Foreign and Security Policy. Towards a neighbourhood strategy.

*Londen/New York: Routledge, 2004; xiii + 226 blz.; £ 16,99 (paperback)
ISBN 0-415-32297-9*

Het onderwerp van de studies in deze bundel is de vraag in welke mate de EU en haar lidstaten de laatste tien jaar in staat zijn geweest op te treden als een 'coherente en strategische actor' op het terrein van het buitenlands en veiligheidsbeleid jegens de landen in hun onmiddellijke omgeving. Daaronder verstaat men de Balkan, de vroegere grensgebieden van de Sovjetunie, de Noordelijke landen, Turkije, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. (Het Perzische-Golfgebied en Irak vallen er niet onder.) Daartoe werd het beleid ten aanzien van de volgende gebieden in kaart gebracht: Oost-Centraal Europa; Turkije; Zuid-Oost Europa; de Russische grensgebieden, zoals Oekraïne, Moldava en Belarus; de Noordelijke gebieden (de Noordelijke dimensie); de Kaukasus en Centraal-Azië; Noord-Afrika; en het Midden-Oosten. Tevens is aandacht geschonken aan de veiligheid op het gebied van de energie in de periferie, alsmede aan de transatlantische dimensie. Het ging niet zozeer om het beleidsproces zelf, maar om de resultaten. De vragen die werden gesteld waren o.a.: hoe heeft het EU-beleid en dat van haar lidstaten zich sinds de Koude Oorlog ontwikkeld; in welke mate kan men spreken van toename van strategische aanwezigheid en invloed; wat waren de sterkten en zwakheden van het EG-beleid; in welke mate treedt de EU op als autonome 'actor' en wordt ze daarbij gedreven door belangrijke lidstaten; in hoeverre beïnvloeden de Verenigde Staten, de NAVO, de VN en subregionale organisaties de activiteiten van de EU; in welke mate is de EU van

een economische 'actor' opgeschoven in de richting van een 'politico-security and strategic actor?' In een slothoofdstuk betoogt Dannreuther onder meer dat de EU in haar uitbreidingsbeleid duidelijk optrad als een 'strategische actor', al was de animo voor uitbreiding niet altijd even groot en was er druk nodig van andere internationale actoren. De uitbreiding tot 25 leden heeft in elk geval grotere helderheid geschapen in de 'geo-strategische kaart van Europa' en inzake de vraag 'wat is Europa', wat zijn zijn grenzen. Bij verdere uitbreidingen zullen zich echter steeds vaker moeilijkheden voordoen. Voorts moet worden gesteld dat Europa een regionale en geen wereldmogendheid is. De oorlog in Irak toonde aan hoezeer onderlinge tegenstellingen het potentieel voor een coherent Europees buitenlands en veiligheidsbeleid ondergraven. De tijd zal leren of voor Europa een periode van 'euro-verlamming' dan wel hernieuwde expansie aanbreekt na deze intense onenigheid. (*F.v.d.B.*)

Andres Kasekamp (red.): The Estonian Foreign Policy. Yearbook 2005.

*Tallinn: The Estonian Foreign Policy Institute, 2005 (www.evi.ee); 176 blz.; 20,- euro
ISBN 9985-3-1053-5*

In dit jaarboek wordt in tien essays het Estlandse buitenlands beleid uiteengezet. Men treft er – nu Estland lid is geworden van EU en NAVO – diverse artikelen in aan over de gewijzigde veiligheidsaspecten waarmee Estland in deze context wordt geconfronteerd. Dit lidmaatschap bracht geen oplossing voor de problemen inherent aan de relatie Estland-Rusland. Bovendien bieden noch de bondgenootschappelijke relaties met de Verenigde Staten, noch

Deze rubriek staat onder redactie van dr Fenna van den Burg. Bijdragen aan deze aflevering werden verzorgd door Laura de Jong (L.H.d.J.), studente Romaanse Talen en Culturen aan de Rijksuniversiteit Groningen, en thans als stagiaire verbonden aan het redactiebureau van de *Internationale Spectator*; en Fenna van den Burg (F.v.d.B.).

De aanwinstenlijst van de bibliotheek van Instituut Clingendael wordt maandelijks gepubliceerd op de Clingendael-website: www.clingendael.nl/resources/library/acquisitions

de samenwerking met staten van de Europese Unie positieve en stabiele perspectieven wat betreft deze verhouding. In een van de artikelen wordt aangeraden het streven naar een gemeenschappelijk Europees defensief vermogen actief te steunen en het GBVB en EVDB niet langer te zien als concurrerend met de NAVO. Men treft ook een artikel aan over de Europese Grondwet. Een van de conclusies is dat, gezien vanuit het perspectief van het huidige 'civilian and military power debate', de belangrijkste tekortkoming van het grondwettelijk verdrag het ontbreken is van (zelfs algemene) principes 'regarding the hierarchy of means for international actions of the Union'. Verder wordt in een artikel over soevereiniteit aan de hand van *case studies* aangetoond dat het thema soevereiniteit binnen de EU vaak wordt gebruikt ter maskering van nationaal eigenbelang. Een artikel over het Oostzeegebied zelf analyseert de wisselwerking tussen parlementaire en gouvernementele organen in de regio, in het bijzonder waar het de activiteiten betreft in de Raad van Baltische Zeestaten (waarbinnen de intergouvernementele activiteiten zich afspelen) en de Parlementaire Conferentie (een jaarlijks platform van Baltische parlementariërs). Tot slot is er een analyse van de internationale concurrentie en economische globalisering waarmee de regeringen in het huidige tijdperk worden geconfronteerd, en waarin Estland zijn weg nog moet zoeken. (F.v.d.B.)

Judy Batt: The question of Serbia.

Parijs: Europese Unie, Institute for Security Studies, augustus 2005: Chaillot Paper nr 81; 79 blz.; 10,= euro ISBN 92-9198-077-3

Vijf jaar na de val van Slobodan Milošević is het nog niet duidelijk welke richting het met Servië opgaat. Het probleem van de toekomstige status van Kosovo is nog onopgelost en ook aan het voortbestaan van de Unie met Montenegro wordt getwijfeld (in 2006 mogen de inwoners van Montenegro stemmen over onafhankelijkheid). Zolang Servië niet opnieuw zijn eigen identiteit en staatsvorm heeft vastgesteld, zal het proces van integratie in de EU moeizaam verlopen. Servië is ook voor Europa van belang. Met een bevolkingsaantal van 7,5 miljoen is het verreweg het grootste land op de westelijke Balkan en daarom ook van doorslaggevend belang voor stabiliteit in de hele regio. Hoewel de Serven graag het EU-lidmaatschap willen verwerven, bestaat er ook een gevoel van wantrouwen. En dit gevoel is wederzijds. Beide partijen moeten nu gaan werken aan het overwinnen van dit onbegrip. Dit *Chaillot Paper* pretendeert hiermee te beginnen. De auteur zet duidelijk de complexiteit uiteen van de politieke vraagstukken waar Servië nu voor staat. Wellicht draagt *The question of Serbia* bij aan de discussie over Servië's keuzen, risico's en mogelijkheden. (L.H.d.J.)

Theo Ruyter: Requiem voor de Hulp, de ondergang van een bedrijf, vlugschrift nr 18.

Breda: Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, 2005; 78 blz.; 10,= euro ISBN 90-6728-183-2

Theo Ruyter, journalist, voormalig ontwikkelingswerker en Afrika-specialist, laat in *Requiem voor de Hulp* weinig heel van het ontwikkelingsbeleid dat sinds 1949 onder Nederlandse vlag wordt gevoerd. Zijn betoog richt zich op duurzame hulp en niet op de zogenaamde noodhulp en oorlogshulp. Volgens de auteur zou het anno 2005 duidelijk moeten zijn dat de conventionele ontwikkelingshulp met de rug tegen de muur staat. De begrote uitgaven in de rijke landen voor ontwikkelingshulp zijn al jaren eerder aan het dalen dan aan het stijgen. In het hoofdstuk 'De hulp onder vuur' worden de twee hoofdstromingen uiteengezet die vanaf het begin een belangrijke rol hebben gespeeld in de discussie over nut en noodzaak van de hulp. In het hoofdstuk 'Met de rug tegen de muur' worden de hoofdargumenten genoemd waardoor de gangbare ontwikkelingshulp in de knel komt. Dit zijn respectievelijk: marktfundamentalisme, het *driver's seat*-principe, opportunisme, de arbeidsmarkt en zelfrespect. Daarna vergelijkt Ruyter de strijd tegen 'armoede' met de oorlog tegen het terrorisme: 'een complex probleem wordt vereenvoudigd tot iets dat door iedereen wordt herkend of ervaren als een groot kwaad. Dat heeft dan het grote voordeel dat alle middelen in de strijd geoorloofd zijn en dat schadelijke neveneffecten als onvermijdelijk worden geaccepteerd.' (blz. 67) (L.H.d.J.)